

Nr 203.

Av herr Hagberg i Luleå m. fl., om utredning av frågan om utrikeshandelns framtida inriktning.

Möjligheterna att säkra erforderlig import av de förnödenheter, som äro av livsviktig betydelse för produktion och folkförsörjning, liksom att finna avsättning för de växande exportkvantiteterna, ha under senare tid ingivit allvarliga bekynner. De enorma rustningarna i USA och de västeuropeiska länderna, de imperialistiska stormakternas krigföring i Korea, Malacka och Vietnam, lagringen av s. k. strategiska råvaror samt den minskade efterfrågan av konsumtionsvaror, som följt av upprustningen och levnadsstandard-sänkningen för de breda lagren, ha ställt den svenska utrikeshandeln inför nya och svåröverskådliga problem. I den preliminära nationalbudgeten för 1952 säges om produktionsutsikterna:

»Sålunda råder på världsmarknaderna i fråga om viktiga råvaror och bränslen en betydande knapphet, vilken kan komma att medföra att den för upprätthållande av den svenska produktionen erforderliga tillförseln av dessa förnödenheter icke kan fortgå utan störningar.»

»Vidare måste», heter det i samma avsnitt, »hänsyn tagas till de återverkningar, som rubbningar i det internationella ekonomiska läget kunnat medföra för den svenska produktionen genom försämrade avsättningsbetingelser. Så länge den hittillsvarande högkonjunkturen fortsätter i praktiskt taget hela världen, torde några mera väsentliga avsättningssvårigheter knappast vara att vänta. Emellertid ha redan vissa orosmoln framträtt. Sålunda kunna valutakriserna i Frankrike och Storbritannien leda till svårigheter för den svenska exporten. I den mån varorna i dylika fall icke kunna placeras på andra marknader kunna produktionsinskränkningar bli nödvändiga. Därjämte måste man räkna med att samma effekt kan framtingas genom valutasvårigheterna vid handeln på Sydamerika eller genom den ökade konkurrensen från bland annat Tyskland och Japan på ett flertal marknader.»

Det tillägges, att »med hänsyn till den osäkerhet, som karakteriserar importen under år 1952 inom vissa råvaruområden, är det för närvarande icke möjligt att mer exakt ange försörjningsgraden och därmed produktionsmöjligheterna för berörda industribranscher».

Det kan således betecknas som ovisst om 1951 års utrikeshandelsvolym som i fråga om importen översteg 1950 års nivå med 19 % och i fråga om exporten med 3 %, kan upprätthållas under år 1952.

Råvarubrist och avsättningssvårigheter på marknaden i USA.

De svårigheter, som den svenska utrikeshandeln under senare tid ställts inför, äro inte minst till finnandes på marknaden i USA. Några exempel på dessa svårigheter kunna måhända vara av intresse.

Under de senaste åren har man i fråga om utrikeshandelns inriktning främst inriktat sig på att öka exporten till USA, varigenom skulle följa möjligheter att i motsvarande grad öka importen från detta land. Härvid har man förbisett ett flertal viktiga omständigheter, bl. a. att USA traditionellt arbetat med betydande exportöverskott i sin utrikeshandel. Nämnas kan att USA:s import under 1951 utgjorde 11,2 miljarder dollars, medan exporten uppgick till 14,6 miljarder. Detta förhållande återspeglas också i Sveriges utrikeshandel på USA: mot en import på 636,1 miljoner kronor under perioden januari—september 1951 stod en export på endast 382,8 miljoner.

En annan omständighet är att det i USA försiggår en betydande utbyggnad av produktionskapaciteten just i fråga om de varor, av vilka Sverige sökt öka sin avsättning på den amerikanska marknaden. USA:s massaproduktion ökade således under 1951 med 1,42 miljon ton till sammanlagt 17,6 miljoner ton, medan den inhemska produktionen av papper ökade med 800 000 ton. Då dessa produktionsökningar inte äro tillfälliga utan resultat av ett utbyggnadsprogram, som spänner över flera år, innebär det att Sveriges möjligheter att avsätta massa och papper på USA reduceras för att om några år sannolikt helt upphöra. Redan för innevarande år har det antagits att de massakvantiteter, som kunna placeras på den amerikanska marknaden, med 30 % komma att understiga 1951 års.

En tredje omständighet är att rustningarna och omställningen till krigshushållning i USA försvårar för andra länder att på den amerikanska marknaden tillgodose behoven av olika förnödenheter. Under 1951 underkastades stål, koppar och aluminium ransonering, bilindustriens ståltilldelning nedskars med 30 % och användandet av stål för byggnadsändamål underkastades stränga restriktioner. För 1952 har signalerats en minskning av produktionen av varaktiga konsumtionsartiklar med 10 % och av bilproduktionen med 7 %, möjligen mera.

En fjärde omständighet, som är mycket väsentlig i sammanhanget, är att handeln med USA direkt eller indirekt förknippas med politiska villkor. Härvidlag bör bl. a. uppmärksammas det amerikanska kravet att de länder, som önska importera viktiga förnödenheter från USA, utfästa sig att — till förfång för dem själva — respektera den embargoförteckning, omfattande 313 olika varuslag, av vilka USA:s s. k. ömsesidiga säkerhetsorganisation förbjudit export till Sovjetunionen, Polen, Tjeckoslovakien m. fl. andra länder.

Svårigheterna på de västeuropeiska marknaderna.

Liknande svårigheter som de, vilka möta på den amerikanska marknaden, äro också till finnandes på de viktigaste västeuropeiska marknaderna. I England ha rustningarna och omställningen till krigshushållning bl. a. medfört drastiska nedskärningar i importen från Sverige under 1952. Främst är det papperet som drabbas; det talas i det fallet om en minskning för första halvåret med 50—55 % jämfört med motsvarande period 1951. Det har beräknats att de av brittiska regeringen beslutade nedskärningarna av massa- och pappersimporten för Sveriges del komma att röra sig om 300 miljoner kronor. Härtill komma motsvarande minskningar, ehuru av mindre omfattning, på trävaror, wallboard m. m.

Svårigheterna för Sverige att på den engelska marknaden tillgodose behoven av viktiga förnödenheter äro väl kända. Den brittiska kolproduktionen, som 1938 uppgick till 231,8 miljoner ton, utgjorde under 1951 222,1 miljoner ton, vilket bl. a. medförde att England i fjolårets handelsavtal endast kunde ställa 500 000 ton kol till Sveriges förfogande. För 1952 skall denna kvantitet höjas till 1,2 miljon ton, men samtidigt anmäla sig problem i fråga om vår järn- och stålimport från England. I handelsavtalet säges nämligen, att det ingalunda är säkert att den stipulerade kvantiteten — 104 000 ton — kommer att kunna levereras under året. Bakgrunden härtill är att den brittiska stålproduktionen sjunker: från 16,3 miljoner ton 1950 till 15,6 miljoner 1951, och att ett av syftena med premiärminister Churchills besök i USA var att söka utverka export av 1 miljon ton amerikanskt stål till England under 1952. Det kan tilläggas, att den brittiska regeringen infört stålransonering från och med den 4 februari, varvid mindre viktiga industrier fått sin tilldelning beskuren med upp till 50 %.

På den västtyska marknaden finner Sverige, enligt handelsavtalet för 1952, avsättning för samma kvantiteter trävaror och viskosmassa som i fjol, medan kontingenterna för sulfat- och sulfatcellulosa höjts. I ett annat hänseende har emellertid Sverige råkat ut för ett kraftigt bakslag: genom övergången från värde- till viktull i Västtyskland beräknas en stor del av den export av jordbruksprodukter, uppskattningsvis till ett värde av 75 miljoner kronor, bortfalla under 1952. Försöken från svensk sida att utverka ökade kolkvantiteter för innevarande år misslyckades helt; i stället blev det en ytterligare sänkning från 450 000 ton i fjolårets handelsavtal till 360 000 ton i årets.

Sedan gammalt är det praxis att de kvantiteter kol och koks, som Sverige söker utverka i andra länder, göras avhängiga av de kvantiteter järnmalm eller järn och stål som dessa länder kunna erhålla från Sverige. Det måste framhåvas i bytesrelationerna i detta hänseende, i vad avser handelsförbindelserna med England och andra västeuropeiska länder, äro mycket oförmåliga för Sverige. Mot 1,2 miljon ton kol och 200 000 ton koks från England

måste Sverige ställa till förfogande 3,5 miljoner ton järnmalm, och mot 2 miljoner ton koks och 350 000 ton kol från Västtyskland måste Sverige som motprestation leverera 5,25 miljoner ton järnmalm, en ökning sedan föregående år från 4,85 miljoner. Ännu ett liknande exempel kunde anföras: för erhållande av 270 000 ton handelsjärn och 5 000 ton koppar från Belgien-Luxemburg måste Sverige ställa till förfogande 1,8 miljoner ton järnmalm.

De tilltagande svårigheter, som möta Sveriges utrikeshandel på de väst-europeiska marknaderna, ta sig också uttryck i kraftig ökning av de svenska överskotten i den s. k. europeiska betalningsunionen (EPU). Dessa överskott, som äro liktydiga med tillgodohavanden eller fordringar gentemot de övriga medlemsstaterna, uppgingo vid ingången av 1952 till 887,6 miljoner kronor, medan exempelvis England ståtade med underskott, d. v. s. skulder till övriga medlemsstater, på cirka 3,7 miljarder kronor och Frankrike med cirka 900 miljoner kronor.

Prisstegringarna på importvarorna.

Jämsides med de ökade svårigheterna för Sverige att tillfredsställande tillgodose behoven av råvaror och andra livsviktiga förnödenheter genom import västerifrån ha de våldsamma prisstegringarna på de internationella marknaderna i väster skapat ett nytt svårbemästrat problemkomplex. Genom den övervägande inriktning västerut, som Sveriges utrikeshandel kommit att få, ha dessa prisstegringar framkallat en stark förskjutning uppåt av hela den inhemska prisnivån och utmynnat i en fortgående tendens till minskad konsumtion, d. v. s. sänkt levnadsstandard för breda skikt av befolkningen. Från devalveringsåret 1949 till november 1951 har importprisindex stigit från 278 till 430, d. v. s. med cirka 55 %. Det innebär — schematiskt sett — att en viss kvantitet importvaror, som det 1949 kostade 1 miljon kronor att införa, i slutet av fjolåret kostade 1 550 000 kronor. Att exportpriserna under motsvarande tid stigit ännu kraftigare saknar i detta sammanhang betydelse, eftersom de härigenom uppkomna merintäkterna till övervägande delen hamna hos de stora aktiebolagen och exportörerna i form av vinstökningar, medan importprisstegringarna måste bäras av konsumenterna i form av pris- och levnadskostnadsstegringar.

Några exempel må anföras på stegrade importpriser. Hela 1950 års import av mineralolja, som uppgick till 3,6 miljoner ton, kostade 505,0 miljoner kronor, medan den mineraloljeimport på 3,9 miljoner ton, som ägde rum under perioden januari—oktober 1951, kostat 696,0 miljoner kronor.

De belgiska järnpriserna, som under senare tid varit normerande för marknaderna i väster, ha under senare tid ökats våldsamt. Före koreakrigets utbrott, alltså första halvåret 1950, var det belgiska exportpriset 2 600 belgiska francs per ton. För fjärde kvartalet 1950 noterades 4 100 francs, för första kvartalet 1951 5 500 francs och för fjärde kvartalet 6 500 francs.

Det är här fråga om prisstegringar, som inte äro uttryck för faktiska kostnadsstegringar utan för en hänsynslös monopolkapitalistisk spekulation i den ökade efterfrågan, som vållats av rustningarna i väster och krigshandlingarna i borte Asien.

Detsamma är förhållandet med praktiskt taget alla viktiga råvaror och förnödenheter som Sverige importerar västerifrån. Bomullspriset (det är här och i efterföljande exempel huvudsakligen fråga om amerikanska parti-prisnoteringar) har gått upp från 395 kronor per 100 kg i juni 1950 till 435 kronor i oktober 1951, koppar från 2 539 kronor per ton till 3 141 kronor, tenn från 8 876 kronor per ton till 11 765 kronor, bly från 1 253 kronor per ton till 2 477 kronor och zink från 1 585 kronor per ton till 3 427 kronor.

På praktiskt taget alla punkter, där Sverige är beroende av import västerifrån av råvaror och andra livsviktiga förnödenheter, möta oskäligt höga prisnivåer, framdrivna av en hänsynslös spekulation i rustningar och krigshot. De tributer härav, som det svenska folket måste erlægga i form av pris- och levnadskostnadsstegringar, kunna — med den omfattning som utrikeshandeln numera har — antagas uppgå till flera miljarder kronor årligen.

Omläggning av utrikeshandeln.

Mot bakgrunden av de upptornande svårigheter av olika slag, som Sveriges utrikeshandel konfronteras med på marknaderna i väster, måste det framstå som angeläget att pröva om och i vilken omfattning som dessa svårigheter skulle kunna elimineras genom viss omdirigering av utrikeshandeln till andra marknader. Det är naturligt att härvidlag de östeuropeiska länderna komma i blickpunkten, främst Sovjetunionen och de östeuropeiska folkdemokratierna, men också Kinesiska folkrepubliken. En överflyttning av en betydande del av den utrikeshandel, som nu är inriktad på marknaderna i väster, till de östeuropeiska länderna skulle medföra stora fördelar.

Av de faktorer, som därvid äro av betydelse, bör främst pekas på den karaktär av planerad produktion, som näringslivet har i dessa länder. Den i Sovjetunionen och folkdemokratierna tillämpade principen med långtidsplanering, alltså produktionsplaner som sträcka sig över tidsperioder på 5 à 6 år, gör att dessa länder ha intresse av att träffa långsiktiga överenskommelser om varuutbytet med andra länder, varigenom de olägenheter i form av störningar i produktion och varuförsörjning, som ofta följa kortsiktiga handelsöverenskommelser, undgås. Nämnas kan i detta sammanhang, att England har femåriga handelsavtal med två av dessa länder, Polen och Tjeckoslovakien.

En annan faktor som bör uppmärksammas är den penning- och prispolitiska stabilitet, som kännetecknar de östeuropeiska ländernas ekonomi. Det ger åtskilligt att tänka på, att medan inflationen griper omkring sig i väster och undergrävt de flesta västeuropeiska valutor, så har den sovjetiska rubeln

revalverats och — i likhet med den polska zlotyn — kunnat återföras till guldmyntfot. Det bör samtidigt observeras att de våldsamma prisstegringar, som upprustning och spekulation framdrivit i väster, sakna motsvarighet i de östeuropeiska länderna. I Sovjetunionen ha, alltsedan ransoneringarna upphävdes i slutet av 1947 och enhetliga konsumtionsvarupriser infördes, genomförts fyra allmänna prissänkningar av betydande omfattning. Denna tendens till sjunkande prisnivå kommer självfallet också de länder till godo, som upprätthålla ett omfattande och stadigvarande handelsutbyte med Sovjetunionen.

Produktionsutvecklingen i Sovjetunionen.

Den storslagna ekonomiska och industriella utveckling, som äger rum i de östeuropeiska länderna, är av olika skäl ej tillräckligt observerad i Sverige. Det må därför vara på sin plats att fästa uppmärksamheten på de viktigaste dragen i densamma.

Vad först Sovjeunionen beträffar så avsågs att under perioden 1946—1950 återuppbbygga vad som förstörts under kriget samt dessutom höja produktionen 48 % procent över 1940 års nivå. I april 1951 kunde Sovjetunionens statistiska centralstyrelse tillkännage att det uppställda målet överträffats betydligt och att industriproduktionen 1950 var 73 % högre än förkrigsnivån. Enligt ECE (den s. k. Myrdalskommissionen) utgjorde Sovjetunionens produktion av de viktigaste basprodukterna:

		1940	1950
Kol	miljoner ton	166,0	260,0
Olja	» »	31,0	37,8
Elektrisk kraft	miljarder kwh	48,2	90,0
Tackjärn	miljoner ton	15,0	19,4
Stål	» »	18,3	27,3
Valsjärn	» »	13,1	20,8
Koppar	tusen ton	161,0	255,0

Av ECE:s årsöversikt framgår vidare att Sovjetunionens produktion av spannmål 1950 var 5 miljoner ton högre än 1940 och att bomullsskörden uppgick till 3,7 miljoner ton, d. v. s. 1 miljon mer än före landets indragande i det andra världskriget.

I en exposé över det ekonomiska uppsvinget i Sovjetunionen under 1951, som den sovjetiske vice ministerpresidenten Berija gav den 6 november i fjol, lämnades ett flertal uppgifter av intresse om produktionsökningen under året. Vi återge här de viktigaste av dem och anföra samtidigt som jämförelse Sveriges totala importkvantiteter år 1950 av motsvarande produkter:

	Sovjetisk produktions- ökning 1951.	Arligt svenskt import- behov
Tackjärn	2,7 milj. ton	102 000 ton
Stål	4,0 » »	} 560 000 »
Valsjärn	3,0 » »	
Kol	24,0 » »	4 800 000 »
Olja	4,5 » »	3 600 000 »

En annan uppgift av intresse ur svensk synpunkt, som förekom i vice ministerpresidenten Berijas exposé, är att den sovjetiska maskinbyggnadsindustriens årsproduktion beräknades öka med 21 % och att man under 1951 släppte ut över 400 nya maskintyper och konstruktioner. Som helhet beräknas den sovjetiska industriproduktionen under 1951 vara 100 % högre än förkrigsåret 1940.

Produktionsutvecklingen i de folkdemokratiska länderna.

Utvecklingen i de östeuropeiska folkdemokratierna kännetecknas av en ekonomisk och industriell expansion av stor omfattning. Under 1950 höjdes industriproduktionen i dessa länder med 16—37 %, vilket enligt ECE var liktydigt med följande produktionsökningar jämfört med förkrigsnivån (för Tjeckoslovakien 1937, för övriga länder 1938) :

Tjeckoslovakien	+ 47 %
Ungern	+ 107 %
Rumänien	+ 60 %
Bulgarien	+ 180 %

I samtliga dessa länder har produktionen långtidsplanerats. Den tjeckoslovakiska femårsplanen utlöper 1953, den ungerska 1954, de rumänska och bulgariska 1955, då även den polska sexårsplanen utlöper. Som måttstock på industrialiseringens omfattning och tempo må anföras dels den planerade stålproduktion under det år, då respektive årsplaner utlöpa, dels motsvarande produktion av bilar och traktorer.

	Stål milj. ton	Bilar styck	Traktorer styck
Polen	4,6	37 000	11 000
Tjeckoslovakien	3,5	24 000	20 000
Ungern	1,6	9 000	4 600
Rumänien	1,2	—	5 000

Det bör dessutom observeras att den polska kolproduktionen, som stigit oavbrutet under efterkrigstiden, 1955 beräknas uppgå till 100 miljoner ton och att den rumänska oljeproduktionen, som 1950 uppgick till 5,35 miljoner ton, 1955 skall höjas till 10 miljoner ton. Rumänien kommer vidare att framträda som Europas — näst Sovjetunionen — största producent av

bomull, med en planerad produktion 1955 av 230 000 ton. (Som jämförelse kan nämnas att det årliga svenska importbehovet utgör cirka 30 000 ton).

Industrialiseringen och den ekonomiska blomstring, som över huvud kännetecknar de folkdemokratiska länderna, skapa förutsättningar för ett betydligt vidgat varuutbyte, där Sverige bör kunna finna stadigvarande avsättning för exportprodukter och i växande omfattning tillgodose sina importbehov.

De östeuropeiska ländernas intresse av ökad utrikeshandel.

Sovjetunionen och de folkdemokratiska länderna ha i en mångfald sammanhang framhåvt sitt intresse av ökat varuutbyte med andra länder. Främst har detta kommit till uttryck i de östeuropeiska regeringarnas aktiva medarbetarskap i ECE, där de på olika sätt sökt främja ett ökat varuutbyte, isynnerhet mellan länderna i östra och västra Europa.

För Sovjetunionens vidkommande gavs i december 1951 ett auktoritativt besked om dess positiva inställning till ökat varuutbyte med andra länder i ett uttalande av ordföranden i Sovjetunionens handelskammare, Nesterov. Vi citera:

»Sovjetunionen har undergått en genomgripande omgestaltning. Det har förvandlats till en mäktig industristat, som är i stånd att på grundval av vetenskapens och teknikens nyaste landvinningar framställa all modern utrustning, maskiner, instrument och apparater. Det är en säker grundval för utvidgandet av affärssamarbetet mellan den sovjetiska staten och andra länder.»

»Det finns inte en enda maskin eller något slags utrustning», underströk Nesterov vidare, »som inte den moderna sovjetiska industrien kan framställa». Efter att ha anfört en rad exempel på högklassiga maskiner och apparater, som den sovjetiska industrien numera framställer, fortsatte han:

»All denna högklassiga produktion kan naturligtvis bli föremål för export till de länder, som ha behov av den för sin ekonomiska utveckling.»

Och vidare: »Vårt land har alltid varit rikt på olika slags råvaror, däribland jordbruksprodukter, samt livsmedel. Under de senaste åren ha dessa råvaruresurser vuxit i kolossal grad.»

»Sovjetunionen är samtidigt», framhöll Nesterov avslutningsvis, »förbrukare av en mängd varor, såväl industriprodukter som råvaror. Allt detta skapar utomordentligt gynnsamma betingelser för utvecklandet av handeln mellan Sovjetunionen och övriga länder».

I anslutning till Nesterovs uttalande bör erinras om den betydelsefulla ekonomiska konferens, med deltagande av framstående ekonomer, industrimän etc. från alla delar av världen, som hålles i Moskva i början av april och där en av huvudpunkterna avser åtgärder för att främja ökat varuutbyte, i

främsta hand mellan östra och västra Europa. Konferensen kommer säkerligen att få stor betydelse just ur denna synpunkt.

Även från de folkdemokratiska ländernas sida har i olika sammanhang framhävts ett starkt intresse för ökat varuutbyte med andra länder. Nämnas kan att i de polska och tjeckoslovakiska långtidsplanerna ingår en beräknad höjning av båda ländernas utrikeshandel med vardera 40 %.

Den planerade ökningen av Sveriges utrikeshandel.

Vad den svenska utrikeshandeln beträffar är problemet ej blott att finna tryggad avsättning för hittillsvarande exportkvantiteter och härigenom kunna vidmakthålla importen vid nuvarande nivå. I det s. k. långtidsprogrammet 1951—1955 har det räknats med en årlig ökning av export och import med vardera 4 %, d. v. s. att utrikeshandeln år 1955 skulle vara cirka 20 % större än 1950. Bland annat avses en ökning av järnmalmsexporten med cirka 4 miljoner ton, av järn- och stålexporten med cirka 60 000 ton och av verkstadsprodukter med cirka 30 %. Långtidsutredningen har inte närmare gått in på länderfördelningen men anför bland annat:

»En mera väsentlig ökning av exporten till Förenta staterna och Canada förefaller däremot utredningen mindre sannolik.»

I ljuset av den senaste utvecklingen i fråga om utrikeshandeln torde utsikterna knappast vara ljusare i Västeuropa eller Sydamerika, inte heller på andra periferiskt belägna marknader. Ett genomförande av det program, som långtidsutredningen uppgjort för utvidgning av utrikeshandeln, är av allt att döma inte möjligt annat än som led i ett vidgat varuutbyte med Sovjetunionen och de folkdemokratiska länderna.

Möjligheterna till vidgat varuutbyte österut böra prövas.

I det föregående har redan pekats på de väsentliga fördelar, som skulle följa av en viss omdisponering till marknader österut av Sveriges utrikeshandel. Även andra fördelar härav ligga i öppen dag. Om en mera väsentlig del av utrikeshandeln omdisponerades på detta sätt, skulle transportvägarna för betydande import- och exportkvantiteter avsevärt förkortas och fraktkostnaderna kunna reduceras i motsvarande omfattning. Med inriktning på långfristiga handelsöverenskommelser, med en giltighetstid av exempelvis fem år, skulle Sverige måhända ha möjlighet att uppnå fasta bytesrelationer i fråga om de viktigaste export- och importprodukterna, t. ex. att mot en viss mängd järnmalm under hela avtalsperioden stod en viss mängd kol och koks och/eller mineraloljor. Det säger sig självt att om en väsentlig del av Sveriges utrikeshandel under en period av flera år kunde ske på grundval av fasta priser, skulle möjligheterna att bekämpa prisstegringstendenserna i samhällsekonomin, förebygga monopolkapitalistisk spekulation, upprätthålla ett någorlunda fast penningvärde och förhindra

levnadskostnadsstegringar bli oerhört mycket gynnsammare än för närvarande.

Det må slutligen understrykas att en mera betydande utvidgning av Sveriges utrikeshandel med Sovjetunionen och de folkdemokratiska länderna ej blott erbjuder en rad ekonomiska och försörjningsmässiga fördelar utan samtidigt kan bli ett verksamt led i främjandet av vänskapliga relationer och samarbete mellan olika europeiska länder, som utgöra väsentliga villkor för uppnåendet av avspänning och säkrandet av en varaktig fred.

Tanken på en sådan samverkan i form av vidgade handelsförbindelser mellan Sverige och de östeuropeiska länderna, av vilka flera äro Sveriges grannar i östersjöområdet, framstår som så viktig och så gagnelig ur svensk synvinkel att den bör bli föremål för ingående prövning. Därvid är emellertid viktigt att det organ, som skulle få i uppdrag att verkställa en sådan prövning, ges en sådan sammansättning att de berättigade önskemål, som de breda lagren ställa i fråga om utrikeshandelns inriktning och syftemål — säkrandet av full sysselsättning, tillräcklig tillgång på konsumtionsvaror, upprätthållande av en fast prisnivå — på ett tillfredsställande sätt kunna göra sig gällande. Detta torde kunna säkras genom att de stora folkrörelserna bli tillbörligt representerade. Det organ, varom här skulle bli fråga, bör utrustas med befogenheter att göra sonderingar i vederbörande länder rörande varuutbytets inriktning och omfång, skissera preliminära förslag till varukontingenter, avräkningsförfarande etc. Arbetet härmed bör utföras på så sätt att de resultat, som en sådan prövning leder till, kunna föreligga, när riktlinjerna för 1953 års varuutbyte med utlandet skola utformas.

Vi föreslå,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om tillsättandet av ett utredningsorgan för att utreda och befordra möjligheterna till ett väsentligt vidgat varuutbyte mellan Sverige, Sovjetunionen och de folkdemokratiska länderna;

att detta utredningsorgan ges sådan sammansättning att de breda lagrens önskemål i fråga om utrikeshandelns inriktning och uppgifter tillfredsställande kunna komma till uttryck;

att utredningsorganet erhåller befogenheter att i respektive länder företaga erforderliga sonderingar, liksom att uppgöra förslag till varulistor etc.;

att utredningsarbetet bedrivs på sådant sätt att de resultat, vartill det föranleder, kunna föreligga vid utformningen av 1953 års utrikeshandel.

Stockholm i januari 1952.

H. Hagberg.

K. Senander.

Erik Karlsson.